

MORÁLNE POHODLIE

Ivan Kolenič

Agentúra Signum 2013

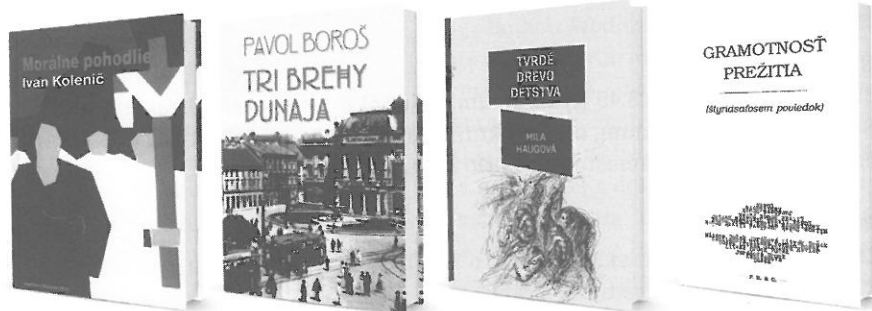
Ivan Kolenič najnovším útlym románom *Morálne pohodlie* potvrdzuje svoju povest nonkonformného a kontroverzného autora, ktorá ho sprevádza od vstupu do literatúry. Kompozične dômyselne prepracovaný celok pripomína skladbu päťdejsťovej tragédie s katastrofou v závere.

Román nás prostredníctvom Gabriela vŕhajúceho do svojskej spoločnosti excentrických postáv užívajúcich si večnosť rajskej slobody, telesnej a duševnej blaženosti v priestoroch tajomného kaštieľa. Táto detská harmónia slobody netrvá večne, postupne o ňu prichádzajú, aj keď sa dožadujú jej návratu. Značne oslabený dej otvára priestor surrealistickým, delirickým obrazom, plným anomálií, animálnosti a blúznenia. Kolenič vizuálne pretláča do popredia estetiku škaredosti, ktorú zdôrazňuje používaním dekadentného jazyka.

Hľadaním prapočiatku slobody prostredníctvom čistej ľudskej telesnosti autor zdôrazňuje abnormalitu neslobody, ktorou je ľudstvo zväzované. Vnútením pravidiel života a žitia hneď po narodení človek prichádza o absolútnu nezávislosť a sloboda sama sa mu stáva údelom, ktorý stratil. Nemožnosť návratu k slobode je skľučujúca a vrcholí v závere prózy. V strohej dejovosti, ktorá získava v kapitole *História osady (Kniha Františkova)* hmatateľnejšie kontúry, sa dá vytušiť odpor k zveľaďujúcej, hrabivej mame jedince a celej spoločnosti.

Román je príťažlivý aj vďaka dokonalému zobrazeniu atmosféry, jej precízne zachytenie osciluje medzi magickou harmóniou a chladnou temnotou, zároveň prostredníctvom miestami až ornamentálneho jazyka zdôrazňuje naliehavosť autorovho uvažovania a s ním spojenú symboliku. Počiatkové čítanie môže na recipienta pôsobiť šokujúco, no postupne sa tento pocit vytráca. Pretlak erotiky a naturalnosti vyvažuje duchovný a intelektuálny rozmer románu i samého autora. K čítaniu *Morálneho pohodlia* si môžete hľadať cestu trochu zložitejšie, rovnako to môžete zavrhnúť alebo si to vychutnať ako ďalšiu literárnu lahôdku.

Jana Kičura Sokolová

TRI BREHY DUNAJA

Pavol Boroš

Vydavateľstvo Slovart 2013

100. výročie začiatku prvej svetovej vojny s množstvom jej dôsledkov je udalosťou, ktorá motivuje vydavateľov, aby ho vo svojej produkcii reflektovali. Jedným z prvých je Vydavateľstvo Slovart a román *Tri brehy Dunaja*. V minulom čísle KR sme však informovali napríklad aj o titule z Literárneho informačného centra Slováci pri budovaní základov Československej republiky a medzičasom nám vydavateľ Augustín Rosa poslal do redakcie pozoruhodnú memoárovú publikáciu *Zápisky legionára (PRO)*. Očakávame však, že k výročiu sa bude viazať počas celého roka viacero vydavateľských projektov. Borošov román patrí do umeleckej literatúry, a tak na rozdiel od spomenutých kníh by mal byť zbavený snahy o väčšiu mieru dejinnej rekonštrukcie a svojím umeleckým stvárnením by skôr dejiny mal evokovať estetickým, čitateľským zážitkom z odhaľovania osudov postáv. Autor v sujete spracoval nevelký časový úsek konca roka 1918 a začiatku nasledujúceho roka s kulmináciou okolo tragického protestu 12. februára 1919 v Prešporke. Ide o turbulentné obdobie čerstvej Československej republiky, ktorá síce vznikla za rokovacími stolmi politikov a mocností, no v bežnom živote sa nemôže táto zmena udiť prelomovo, zvlášť nie v národnostne zmiešanom Prešporke ponorenom v stále živej atmosfére zaniknutého Rakúsko-Uhorska. Látka je zo strany autora vybraná perfektne, eskalácia napätia po príchode československej armády pôsobí ako vierohodný spúšťač dynamiky nasledujúcej situácie. S armádou prichádza aj dôstojník Michal, rodák z Malaciek, ktorého sestra Hanka slúži v rodine advokáta Pállaya, pričom sa zalúbi do jeho syna Sándora - ten obhajuje záujmy Maďarov. Takže tu máme zápletku, kde sa láska

prieči sociálnym zvyklostiam a politicko-spoločenskej realite rozčesnutej na dve konfliktné strany zastúpené Michalom a Sándorom. Asi uznáte, že nie je v literatúre ničím nová. Rozvíja sa cez postavy, ktoré sú typizované, teda Michal je vojak československej armády, Hanka je slúžka, Sándor je zas presvedčeným organizátorom odporu obyvateľov Prešporka a nemenných pomerov zdedených po monarchii. Postavy strácajú rozprávačskú autenticitu, sú viac analógiou dejinných tendencií, alegóriou toho, čo sa vtedy dialo. Vedľajšie postavy schému iba dopĺňajú, napríklad Michalova priateľka Květka je z veľkopodnikateľskej rodiny, no jeho a Hankin brat Tomáš sympatizuje s ruskou revolúciou a komunizmom, Michalov kamarát Jirka je Čech a obhajca idey čechoslovakizmu. Boroš dejiny cez postavy vysvetľuje, sú príliš deterministické a ich nalinkované roly ústia do vopred jasného konca. Ten neodvráti ani priateľstvo Michala a Sándora, čo je voči typizácii a vzťahovej schéme jediný kompozične zaujímavý a problémový prvok. Ak by sme za tým všetkým hľadali autorský postoj, dopracovali by sme sa asi k tomu, že o svojom osude nerozhodovali pôvodní obyvatelia, ale rozhodli to za nich iní. Lenže to sme vedeli aj na začiatku, pretože tieto fakty sú známe, pričom sa na ne môžeme pozeráť z rôznych strán.

Mal by som napísať, že Pavol Boroš vytvoril historický román, ale musím napísať, že v jeho podaní ide skôr o pokus o tento žáner. Mal by som teda napísať, že je to slabé, ale musím napísať, že ide o autorov debut a vstúpiť do literatúry 300-stranovým románom s ťažkou témou, to chce odvalu. Klobúk dolu! Z textu navyše cítiť pozitívnu snahu dostať tému do povedomia a diskusií v súčasnosti, a tak sa s ňou dejinne a občiansky vyrovnáť. Z hľadiska stvárnenia a štylistiky však pôsobí naozaj zastaralo a nezodpovedá výrazovým možnostiam súčasnej literatúry. Dobré padne trpezlivému čitateľovi a milovníkovi histórie...

Radoslav Matejov